

A DIKTÁTOROK GÖRBE TÜKRE

1/1B A DIKTATÚRÁK JELLEMZŐI

Szemelvények és feladatok

Chilében 1973-ban a katonai puccsot követően Pinochet hamar megerősítette egyeduralmát, és önmagát nevezte ki a Junta egyedüli elnökévé, majd a Köztársaság Elnökévé is. E mellett felvette a „Capitán General” titlust. A hadsereg élén állt egészen 1998-ig.

Az első pár napban több mint 5000 embert öltek meg, akik bármilyen módon is felemelték a szavukat Pinochet ellen, hamarosan „eltűntek”. Összesen közel negyedmillió ember fordult meg hosszabb-rövidebb időre a letartóztatások helyszínéül szolgáló sportlétesítményekben, laktanyákban és hadihajókon. A parlament működését felfüggesztették, könyveket égettek, szükségállapotot, cenzúrát vezettek be.

Az elnyomás fő szervezete a hírszerző szolgálat, a rettegett DINA volt, amely közel tízezer embert és legalább kétszer ennyi besúgót foglalkoztatott. Külföldre menekült ellenfelek ellen több ízben politikai gyilkosságot követtek el. Pinochet és családja 27 millió dollárnyi „adományt” tartott külföldi és titkos bankszámláin. A politikai terror éveiben a legvirágzóbb gazdasági fejlődését érte meg Chile, ahol a gazdasági növekedés ma is töretlen maradt.

A hidegháború kellős közepén a világ bármely országának politikai arculatváltozása összefüggött az amerikai–szovjet hatalmi játszmaival. Chile a szovjet világpolitikai ambíciók közvetlen látókörébe került, Pinochet elődjéről, Allende elnökről utólag kiderült, KGB ügynök volt. Nixon elnök és a CIA vezetői igyekeztek eltitkolni: az Egyesült Államok támogatást nyújtott Pinochet katonai diktatúrájának, pedig ezrek haláláért volt felelős. 1978-ban, miután az ENSZ Közgyűlése elítélte Chilét az emberi jogok megsértése miatt,

Forrás: www. relatio.ro – Demsa Róbert M.cikke nyomán

Egy elemzés azt vizsgálja, hogy a politikusi hatalom és az ehhez párosuló korrupció mennyire hátráltatja az érintett országok gazdasági fejlődését. Az indonéziai Suharto 1998-ban végződött 31 éves uralma idején mintegy 15-35 milliárd dollárnyi vagyont gyűjtött össze, Ferdinand Marcos, a Fülöp-szigetek egykori vezetője 1972–1986 között 5-10 milliárd dollárra tett szert. Mobutu Zaire volt elnöke 5 milliárd dollárral gazdagodott. Ez különösen annak fényében tűnik nagy összegnek, hogy az országban – jelenleg Kongói Demokratikus Köztársaság – az egy főre jutó átlagos GDP mindössze 100 dollár körül van. Az ötödik helyen Slobodan Milosevic jugoszláv ex-elnök található, aki országlása 11 éve alatt közel 1 milliárd dollárt gyűjtött össze. Nyolcadik a sorban Pavlo Lazarenko, Ukrajna korábbi miniszterelnöke, aki kétéves hivatali ideje alatt csaknem 200 millió dolláros vagyonra tett szert

Forrás: origo.hu Suharto, a valaha volt legkorruptabb politikus cikk alapján

Feladat

Fogalmazd meg a szöveg alapján a diktatúrák néhány sajátosságát! Mi jellemzi a diktatúrák politikai rendszerét? Milyen mértékben érvényesül bennük a hatalommegosztás elve?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1/1C A DIKTATÚRÁK JELLEMZŐI

Szemelvények és feladatok

Sztálin esete a legjobb bizonyítéka annak, hogy a huszadik század sok egyéb mellett a töméntelen hamis életrajz százada is volt. A folyamatos újraírás, átköltés, a diktátor igényéhez igazodó újabb és újabb alkalmazás, hazudozás szakemberek sokaságát foglalkoztatta.

Az illusztrációk között sok-sok többször is retusált festményt és fényképet lehet látni, a cél mindig a jelenet átértelmezése volt. Van olyan fénykép, amelynek későbbi, újabb és újabb változatain egyre kevesebb személy látható, többnyire kegyvesztettek lettek és kivégezték őket, a fénykép a helyükön fákat, bokrokat, esetleg lépcsőfokokat mutat.

A ragyavert és kistermetű Sztálinról készült, alabástromfényű arcbórt ábrázoló idealizált, atlétát sejtető portrékat a képi hazugságok közé lehet sorolni.

1937-től Somoza az Egyesült Államok szövetségese kétes választások után **Nicaragua** elnöke lett. Uralma alatt a nicaraguai nép állami szintű kizsákmányolása vette kezdetét. Megváltoztatta az alkotmányt. A családja tulajdonába került az ország földjeinek, vállalatainak nagy része. Csaknem 20 évig volt uralmon, majd mikor 1956-ban meggyilkolták, fia és később unokája, vették át az irányítást 1979-ig, mikor Anastasio Somoza 900 millió dollárral a zsebében kénytelen távozni az Egyesült Államokba (később őt is meggyilkolták). Az elégedetlenségi hullám egy 1972-es földrengéssel kezdődött, mert kiderült, hogy az országba érkező nemzetközi segélyeket Somoza a saját céljaira fordította. Ellenfelei támogatást kaptak a Szovjetuniótól. Somoza uralmának vége felé már le is gyilkoltatta az általa gyanúsnak vélt civileket.

Forrás: wikipedia.hu nyomán

Minden idők legkorruptabb politikusai

1.	Suharto (Indonézia, 1967–98)	15-35 milliárd
2.	Ferdinand Marcos (Fülöp-szigetek, 1972–86)	5-10 milliárd
3.	Mobuto Sese Seko (Zaire, 1965–97)	5 milliárd
4.	Sani Abacha (Nigéria, 1993–98)	2-5 milliárd
5.	Slobodan Milosevic (Jugoszlávia, 1989–2000)	1 milliárd
6.	J-C Duvalier (Haiti, 1971–86)	300-800 millió
7.	Alberto Fujimori (Peru, 1990–2000)	600 millió
8.	Pavlo Lazarenko (Ukrajna, 1996–7)	114-200 millió
9.	Arnoldo Aleman (Nicaragua, 1997–2002)	100 millió
10.	Joseph Estrada (Fülöp-szigetek, 1998–2001)	78-80 millió

(Transparency International)

Forrás: index.hu Suharto minden idők legkorruptabb politikusa c. cikk melléklete

Feladat

Fogalmazd meg a szöveg és az adatok alapján a diktatúrák néhány sajátosságát, és írd le a gondolataidat a lap hátoldalára! Mi jellemzi a diktatúrák politikai rendszerét? Milyen mértékben érvényesül bennük a hatalommegosztás elve?

1/1D A DIKTATÚRÁK JELLEMZŐI

Szemelvények és feladatok

Iránban 1979-ben kikiáltották az iszlám köztársaságot, majd életbe lépett az új alkotmány, amely szerint Homeini (választott nevén Komeini) ajatollah a legfőbb vezető, a fegyveres erők feje, a vallás legfőbb értelmezője, a törvények forrása. Hatalma átszötte a gazdaság, a társadalom, a vallás és a hadsereg minden rétegét, a hatalmi harcokba azonban csak a döntő pillanatokban szól bele, mindig a háttérből irányított. Homeini vezetése alatt Iránban az élet minden területén dominánssá vált az iszlám fundamentalizmus, ami hatalmas véráldozattal, kétmillió külföldre menekülővel, a nyugati kultúra elutasításával, kíméletlen iszlám törvénykezéssel párosult (asszonyok megkövezése hűtlenségért, lányok megkorbácsolása a csador elhagyása miatt, végtagok levágása lopásért, Salman Rushdie elleni fatva – halálos kiközösítés – a Sátáni versekért stb.).

Az **észak-koreai** totalitárius államban a kormányzat ellenőríz mindent, tilos szinte minden, így a különvélemény, a vallásgyakorlás és az internet. A rádió és a tévé propaganda-műsorokat ad. Azt, hogy a lapokat és könyveket cenzúrázzák, csak azért nem lehet mondani, mert azokat is állami tisztviselők írják. Az észak-koreai nép számos gesztussal nyilvánítja ki háláját Kim Ir Szen iránt: mauzóleuma mellett magasodik 92 méteres szobra, amely mellett eltörpül a Phenjan másik részén álló 23 méteres szobra; születésnapja és halálának napja nemzeti ünnep, az ország „hivatalos” virága a kimirszeniának nevezett orchidea-hibrid, szobrai előtt mindenkinek – még a minimális számú külföldi turistának is – meg kell hajolnia. Koreában ötmillió ember éhezett, köztük 800 000 gyermek, akiknek egytizede az éhhalál szélén állt. Egy amerikai szervezet jelentése azt állítja, hogy a halálos áldozatok száma 1997-ben 500 ezer és 2 millió között mozog. A vidéken élő emberek gyűjtögetik az ehető füveket, fakérgeket, majd elkeverik a napi 100 gramm gabona fejadaggal.

1973-ban Marcos elnök új alkotmányt „adott” a népnek, s ebben rögzítette, hogy a **Fülöp-szigetek** államformája elnöki köztársaság, ő gyakorolja a törvényhozói hatalmat (a két kamarás parlamentet feloszlatta), de ő a végrehajtó hatalom letéteményese is: a kormányt ő nevezi ki, s neki tartozik az felelősséggel. Rossz nyelvek szerint a tényleges hatalom felesége, a hajdani szépségkirálynő kezében volt.

Forrás: wikipedia átdolgozásával

Feladat

Fogalmazd meg a szövegek alapján a diktatúrák néhány sajátosságát! Mi jellemzi a diktatúrák politikai rendszerét? Milyen mértékben érvényesül bennük a hatalommegosztás elve?

.....

.....

.....

.....

.....

1/1G A DIKTATÚRÁK JELLEMZŐI

Szemelvények és feladatok

Moammer Kadhafi, az Egységpárti Szabad Tisztek Mozgalma vezetője 1969-ben megbuktatta a **líbiai** királyt. Kadhafi kormányzásának alapja saját ideológiája, amelyet „Zöld Könyvében” fogalmazott meg. Lényege a konzervatív muszlim értékek és a pánarab gondolat felkarolása.

Kadhafi Afrikában széles körű elismertségnek örvend, szilárd és bölcs vezetőnek tartják. A Nyugat azonban annak alapján ítéli meg, hogy az 1980-as és 1990-es években otthont és támogatást adott a terroristáknak (PFSZ, IRA, ETA, Lockerbie feletti repülőgép-robbantás).

Forrás: Múlt-kor történelmi portál nyomán

A **szerb** Milosevics életének mérlege nem éppen pozitív. Tizenöt elnöki éve alatt négy háborúba kezdett bele, és mindegyiket el is veszítette. Ezekben a háborúkban mintegy kétszázezren haltak meg, további százezreknek ment tönkre az élete, akár a menekülés kényszere, akár az üldöztetés okán. Ráadásul a diktátor szemszögéből nézve is teljesen feleslegesen, hiszen Jugoszlávia szétesését nem sikerült megakadályoznia. Az elszabadult nacionalista indulatok pedig az egész Balkánt puszkaporos hordóvá változtatták. A fékevesztett szerb nacionalizmus, amelyet Milosevics hatalma megszerzéséhez, majd megtartásához folyamatosan felhasznált, Horvátországban és Boszniában szélsőségesen nacionalista ellenlépéseket váltott ki.

Forrás: Lattmann Tamás – Valki László: Egy diktátor korai halála cikke alapján
Megjelent: ÉS 2006. április–május

Amikor a közönség előtt megnyitották az elnöki palota kapuit, a látogatók megcsodálhatták az elnök feleségének pazar ünneplő ruháit a hozzáillő cipőkkel, golyóálló mellényét, több száz ruháját, ezerszámra felhalmozott bizsuit és rubin-, zafír, briliánsékszereit. Az ingóságok között fellelhetők ikonok, Siva-szobrok, XV. Lajos-tükrök, a Ming dinasztia korából való korsók, faragott korallok, aranykilincsek, mind a **Marcos házaspár** gyűjtőszervedélyéről árulkodó tárgyak.

Az irodák egyikében rendezték be a 182 Mercedesből, 42 repülőgépből és helikopterből, 15 hajóból álló elnöki flotta irányítóközpontját. Ezenkívül az övék volt egy 16 luxuskabinnal és helikopterfelszállóval rendelkező, 200 fős személyzettel ellátott elnöki jacht.”

Forrás: Juan Gasparini: *Diktátorok asszonyai* – átdolgozás

Feladat

Fogalmazd meg a szövegek alapján a diktatúrák néhány sajátosságát! Mi jellemzi a diktatúrák politikai rendszerét? Milyen mértékben érvényesül bennük a hatalommegosztás elve?

.....

.....

.....

.....

1/3 A 20–21. SZÁZADI DIKTATÚRÁK ÖSSZEFOGLALÓ TÁBLÁZATA

Páros feladatlap

1. feladat

A lap hátoldalán látható táblázat felhasználásával jelöljétek be a mellékelt térképvázlaton azokat az országokat, ahol a 20–21. század folyamán kialakult valamilyen diktatúra. Jelle-
gének érzékeltetésére különféle színeket használjatok az alábbi útmutatás szerint:

Szín	Betűjel	A diktatúra legfontosabb általános jellemzője
Barna	B	Szélsőjobboldali ideológiára épülő diktatúra
Vörös	V	Kommunista jellegű, nagyon véres diktatúra
Lila	L	Kommunista jellegű „puha” diktatúra
Zöld	Z	A moszlim vallás alapján álló diktatúra
Kék	K	Az USA által támogatott diktatúra
Fekete	F	Katonai diktatúra

Egy-egy diktatúrát természetesen több kategória is jellemezhet a fentiek közül. A moszlim vallás alapján álló diktatúrák többsége például egyúttal katonai diktatúra is. Az USA támo-
gatása mellett többnyire a katonai jelleg is jelen volt több diktatúrában. Az is több helyen jellemző, hogy időben különféle típusú diktatúrák követték egymást. Azokat a helyeket, ahol ez a jellemző, *kockásan* lehet jelölni a térképen.

Megjegyzés: a nehezebbnek vélt megoldásokat a kódok segítségével megadtuk.

2. feladat

A táblázat segítségével gondold át a következő kérdéseket, és a megfelelő kódok beírásá-
val soronként rögzítsétek a gondolataitokat!

- a) Mi lett a diktátorok sorsa?
- A – Halálakor tisztelet övezte a hazájában.
 - B – Utóda a saját fia lett.
 - C – Erőszakos halála halt meg (megölték vagy öngyilkos lett).
 - D – Külföldre távozott, elmenekült vagy országán belül bujdosik.
 - E – Törvény előtt felelősségre vonták (emberiség ellenes és/vagy háborús bűnösként, hazaárulásért, köztörvényes bűnök elkövetéséért vagy tűzparancs kiadása miatt)
 - F – Önként visszavonult, lemondott vagy betegsége miatt elvesztette a hatalmát.
- b) Mi lett a diktatúra sorsa?
- I – Ma is változatlanul tovább él.
 - II – A diktátor halálát vagy lemondását követően rendszere lényeges változáson ment át.
 - III – Valamilyen erő megdöntötte, elsöpörte a diktátor rendszerét.

Megjegyzés: a nehezebbnek vélt megoldásokat a kódok segítségével megadtuk.

A diktátor neve	Jellemző titulusa	Ország	Kód	A diktatúra évtizede(i) 19..	A diktátor sorsa
Adolf Hitler	Führer	Németország		30, 40	
Ante Pavelic	Poglavnik (Vezér)	Horvátország	B	40	D III
Ion Antonescu	Conducator	Románia		40	E III
Szálasi Ferenc	Nemzetvezető	Magyarország		40	
Benito Mussolini	Duce	Olaszország		20, 30, 40	
Todzso Hideki		Japán		40	E III
Josef Tiso		Szlovákia		40	E III
Josif Sztálin	Generalissimus	Szovjetunió		30, 40, 50, 60	
Nicolae Ceausescu	„A Kárpátok Géniusza”	Románia	V	70, 80, 90	E III
Rákosi Mátyás	„Népünk nagy tanítója”	Magyarország		50, 60	
Brezsnyev		Szovjetunió		60, 70, 80, 90	A II
Pol Pot	„Első testvér”	Kambodzsa	V	80, 90, 10	D III
Fidel Castro	Lider (vezető)	Kuba		60, 70, 80, 90+jelen	?
Mao Ce-tung	Nagy Kormányos	Kína		40, 50, 60, 70	A II
Enver Hodzsa		Albánia	V	50, 60, 70, 80, 90	F II
Kim Ir Szen Kim Dzsong Il	„Nagy vezető”, fia: „Kedves vezető”	Észak-Korea		50, 60, 70, 80, 90+jelen	B I
Erick Honecker		NDK		70, 80, 90	E III
Kádár János		Magyarország		60, 70, 80, 90	
Juan Peron	(Feleségéről szól az EVITA c. musical)	Argentína	L	50, 60	D III
Joszip Broz Tito	(1945–58 inkább kemény diktatúra)	Jugoszlávia		40, 50, 60, 70, 80	A II
Somoza-dinasztia		Nicaragua	K	40, 50, 60, 70, 80	C, ill. D II
Augusto Pinochet	tábornok	Chile	K	70, 80	D, E, és A is! III
Khomeini (Home-nini)	ajatollah (Allah megbízottja)	Irán		80, 90	A I
Suharto		Indonézia	Z	70, 80, 90	F majd E III
Szaparmurat Nijazov	„Minden Türkmennek Atyja”	Türkmenisztán		napjaink	?
Franco	„Isten kegyelméből vezér”	Spanyolország		40, 50, 60, 70, 80	A II
Salazar		Portugália	F	30, 40, 50, 60	F II
Georgios Papadopoulos	Katonai junta vezetője	Görögország		70	F majd E II
Szlobodan Milosevics		Szerbia		80, 90+ napjaink	E és A is II
Marcos		Fülöp-szigetek	F	70, 80	F III
Mobuto		Zaire	F	70, 80, 90	D III
Szaddám Huszein		Irak		70, 80, 90+	

1/4 A DIKTATÚRÁVAL SZEMBENI FELLÉPÉS LEHETŐSÉGE

Gondolatébresztő olvasmány

Minden verbális közéleti-kulturális-tudományos megnyilatkozás lehetőséget ad a fennálló politika rejtett kritikájára. Az történik tehát, hogy a politikai életből kiszorított ellenfél *tudományos és kulturális ellenfélként* jelenik meg, pontosabban ilyen mezekbe öltözik, ami minden diktatúra egyik legnagyobb hatalmi-politikai gondját jelenti. Elnyomására és „kezelésére” külön apparátusok szerveződnek, amelyek azonban mindig az események és az emberek után járnak. A hatalom gyakran sikerrel igyekszik kiegyezni a *tudományos és kulturális ellenfél egyes vezetőivel*.

Az ellenzékpótló politikai szerep kényszere és a rejtett kritika eljárásainak megtanulása létrehoz egy jellegzetes értelmiségi szerepet a kelet-európai országokban. Az íróféle ember ezért itt elsősorban nem a szakmáját műveli, hanem politizál. Megfogalmazza a nép gondjait, de nem választott képviselőként, hanem elhivatottsága okán, tágítja a kimondhatóság és a politikai cselekvés határait, mert ezek elé korlátok vannak állítva.

Az értelmiség által folytatott rejtett politikai vita természetesen sajátos vita, amelynek legfőbb jellegzetessége, hogy egyszerre szól arról, amiről a résztvevők beszélnek, és arról, amit ezen túl mondani, pontosabban *üzenni* akarnak, azaz a nyíltan megfogalmazott szövegek rejtett jelentéssel is bírnak. Ezek létrehozása a művészek, megfejtése, dekódolása az értelmiség feladata.

*Forrás: Szabó Márton: Diktatúra és politikai vita fejezete alapján
Megjelent: A diszkurzív politikatudomány alapjai, L'Harmattan Kiadó*

1/5 EGYÉNI ÉRTÉKELŐ LAP

Írd le azt a 3-5 fogalmat, amit lényegesnek tartasz ezentúl, ha azt hallod, hogy diktatúra!

.....

.....

.....

Volt-e számodra valami érdekes, meglepő vagy tanulságos ezen a foglalkozáson?

.....

.....

.....

Volt-e olyan feladat, amelyikre 9-10 pontot adnál egy tízfokú skálán?

.....

.....

.....

Értékelj a saját órai teljesítményedet egy tízfokú skálán!